

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. IV. De Obligatione legis dubiæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

punct. 13. num. 7., ignorantiam inculpabilem excusare; sicut ea excusat ab irregularitate pœnali; quia cessante causa legis, quæ est punitio delicti, cessat lex. Hinc Beneficiarius omitens inculpabiliter horas facit fructus beneficii suos, eo quod deficiente culpa non debeat incurrere hanc pœnam non faciendi fructus suos.

XIII. Adverte secundo, quod sicut ignorantia non impedit irrationem actus, ita nec metus; unde matrimonium clandestinum est nullum, etiamsi fiat per metum cadentem in constantem virum. Ratio est, quia magis tollit voluntarium ignorantia, quam metus; ergo cum ignorantia legis irritantis non impediatur nullitas actus, a fortiori nec impeditur metus; Qui si sit gravis, excusat a lege humana prohibente, vel præcipiente, non tamen impedit effectum legis irritantis, aut inducentis inhabilitatem ad aliquid. Quod constat ex usu, & sensu totius Ecclesiæ, & communi consensu Doctorum, ut notat Suar.

XIV. Notandum tertio, Legem irritantem tunc non fortiri suum effectum, cum cessat ratio legis, non quidem private, sed contrarie; seu quando ex irratione sequitur aliquid contrarium intentioni Legislatoris: Verbi gratia, si irritetur actus in favorem alicujus, quando irritatio cedit in damnum illius, tunc actus non est irritus; Ideo alienatio facta a Minore sine consensu Curatoris valida est ex Felino, si cedat in utilitatem Minoris; Et contractus factus a Religioso sine licentia Prælati, licet per se sit nullus, tamen si cedat in utilitatem Religionis, ex Navar. apud Merol. cap. 5. dub. 16., est validus; quia in favorem Religionis irritatio est facta; Et idem dicas de alienatione bonorum Ecclesiæ, non servata forma præscripta, ex Puteo, & Riccio contra Vincent. de Franch. apud Merol. cap. 5. num. 236.:

Quod constat ex Regula illa juris in 6. *Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum.* Unde dicendum, irrationes istas esse veluti conditionales, hoc est, nisi cedat irritatio in damnum ejus, ob cujus favorem est facta; seu nisi cedat juri suo is, in cujus favorem fit.

Neque dicas cum Veracrux, Veg., & Graff., esse etiam validum matrimonium clandestinum in necessitate extrema, seu quando non adest Parochus, aut si periclitetur salus æterna hominis concubinari agentis animam, nisi prius contrahat matrimonium cum concubina, & filios legitimet; quia scilicet lex irritans matrimonium clandestinum est etiam conditionalis, hoc est, nisi urgeat gravis necessitas. Nam communiter docent ex usu Ecclesiæ, & ex consensu Doctorum, hujusmodi leges esse absolutas, & expedire magis ad bonum commune, quod inviolabiliter observentur, quam quod in uno, vel altero casu incommodum vitetur: Contra vero illæ leges, quæ in favorem alicujus irritant actus, sunt revera conditionales, ob rationem adductam: Utrum autem liceat matrimonium clandestinum, hoc est, sine Parocho, adhibitis tamen pluribus testibus, in locis Infidelium, ubi Parochus haberi non potest? Concedunt Doctores plurimi; præsertim quia lex Tridentini non obligat ubi illud non est receptum, ut dicemus agentes de Matrimonio.

ARTICULUS IV.

De Obligatione Legis Dubiæ.

- I. *Alibi differimus, num lex dubia obliget, sive dubium sit ex parte legis, seu præcepti; sive ex parte rei præceptæ; sive ex parte Superioris?*
- II. *In dubio, an deur lex, seu an hunc casum*

- casum comprehendat, seu an sit promulgata, probabilis illa non obligat; Secus vero si dubitetur, an sit acceptata, an abrogata, an ab ea sufficienter excuseris?
- III. Epicheja locum habet, etiam quando solum probabiliter judicamus nolle Superiorem in tali casu obligare; etiamsi finis legis solum cesset negative.
- IV. In dubio, an res praecepta sit licita, obtemperandum est Superiori illam praeipienti; Nisi tamen ea res sit valde ardua.
- V. Etiam Religiosi, quamvis sint subditi voluntarii, tenentur obedire Superiori praeipienti, etiam in dubio, an res praecepta excedat illius potestatem.
- VI. Quid si tam Superior, quam Subditus dubitent de honestate rei praeceptae?
- VII. Etiamsi dubitet subditus positive, & probabile sit, quod res praecepta sit illicita, adhuc obtemperare tenetur Superiori praeipienti.
- VIII. In dubio de legitima Superioris potestate, si haec sit in possessione, obtemperandum est praeipienti, nisi res praecepta sit valde ardua; secus vero, si ea non sit in possessione.
- IX. Quid si dubitetur, num lex sit directiva, an praeceptiva? Num obliget sub gravi, an sub levi? Num habeat rationem consilii, an legis?
- X. Quid dicendum in variis dubiis sive ad Votum, sive ad Juramentum spectantibus?

I. **P**lurima hac de re, ac fuso calamo disputavimus in secundo ex Opusculis Theologico-Moralibus agentes de conscientia dubia, & scrupulosa: In quaestione quippe quarta differentes de conscientia dubia in materia legis, vel praecepti, diximus ex triplici capite oriri posse hujusmo-

di dubium, videlicet Primo ex parte praecepti, dubitando, an sit impositum? An usu receptum? An abrogatum consuetudine, aut dispensatione? Secundo, ex parte rei praeceptae, ambigendo, an sit licita? An excedat potestatem praeipientis? Demum, ex parte Superioris praeipientis, eo quod non constet, an sit legitimus Superior? Vel an sit Superior hujus subditi? Crambe profecto recocta hic ad nauseam usque apponeretur, si iterum de hisce quaestionibus fufe disputandum esset. Quia tamen ad complementum hujus tractatus spectat de iis, utpote ad praxim pernecessariis, nonnihil agere, ideo hic paucis, veluti in compendium redigo, quae in septem articulis fufe ibi prosecutus sum; enodando etiam, quae ad licitum usum Epichejae spectant, quando dubia isthaec animum in angustias redigunt.

II. In primo itaque illius quartae quaestiones articulo expeditivimus, Num teneamur obedire in dubio, an extet Lex? Diximus autem probabilis negandum contra Probabilioristas; sicut etiam in dubio Voti, juramenti, & similibus; eo quod possessio in his dubiis stet pro libertate; ut constat ex regulis in eodem Opusculo quaestione tertia praeractis. Ex quibus sequitur, non obligare legem, si dubitetur de ejus sensu, an scilicet hunc casum comprehendat? Sicut etiam si dubitetur, an ea sit promulgata? Secus vero, si dubitetur, an Lex sit acceptata, vel usu recepta, vel abrogata, vel dispensata? Sicut etiam si dubitetur, an sufficienter ab ejus observantia excuseris? Cum in his casibus possessio stet pro lege, non pro libertate. Quamvis in hoc postremo dubio saepe habere possit locum Epicheja, ne exponaris periculo gravis damni.

III. In secundo articulo disputantes de Epicheja diximus, eam habere locum

cum

cum, etiam quando probabiliter duxerit iudicamus, nolle Superiorem in hoc casu obligare. Non est tamen necesse ad licitum usum Epikēæ, ut finis adæquatus legis hic, & nunc cesset contrarie, seu ut ejus observantia sit peccaminosa; (ut accidit, v. g. quando quis vellet moribundum relinquere, ut audiat Sacrum) sed satis est, quod ita finis legis cesset negative, ut ejus observantia hic, & nunc sit valde difficilis, & ardua, ut proinde non præsumatur a Legislatore benigno, quod velit in hoc casu obligare; quod fusius etiam quæst. 6. art. ult. discutimus.

IV. In tertio articulo disputavimus, Num teneamur obedire in dubio, an res præcepta sit licita? Qua de re nonnulla supra diximus in calce articuli secundi quæstionis primæ. Communius autem Doctores docent, in tali dubio obediendum esse, præsertim si præceptum facile impleri possit. Non leves rationes videntur suadere sententiam oppositam, quam graves Doctores tumentur cum Valq., Sal., Adrian., & aliis apud Dian. part. 4. tract. 3. resol. 9., & Tambur., qui putat utramque sententiam esse probabilem. Sed communior sententia docens obediendum esse, est solidior, & rationibus in contrarium in eo articulo adductis videtur fieri satis. Ex qua sententia plurima ad praxim deducuntur: Verbi gratia, tenetur parere Superiori ægrotus, cui præcipitur, ne jejuset, ne recitet horas, &c., etiamsi dubitet, an ratione ægritudinis sufficienter excusetur: Quod si ægrotus non esset subditus, in tali dubietate non excusaretur, etiamsi ille iudicaret excusari. Similiter miles dubitans de injustitia belli potest pugnare, si sit subditus, idque illi præcipitur; Aliter pugnare non poterit citra probabilem opinionem, quod bellum sit justum. Pariter qui dubitat, an sit

sufficiens ad confessiones audiendas; potest illas audire, si id a Superiore præcipiatur; secus vero non poterit. Et universim tenetur subditus præcepto Superioris obtemperare, etiamsi non habeat certitudinem, quod res præcepta sit licita, dummodo certitudinem non habeat, quod sit illicita, juxta celebrem doctrinam Divi Augustini contra Faustam relatam in Cap. *Quid culpatur* 23. quæst. 1. Ubi habetur: *Vir justus si forte etiam sub Rege homine sacrilego militet, recte potest illo jubente bellare, si quod sibi jubetur, vel non esse contra Dei præceptum certum est, vel utrum sit, certum non est.* Illud permiserim cum Sanch., Pal., Less., & aliis, quod si res præcepta sit nimis ardua, (ut esset, verbi gratia, longa peregrinatio, diuturna abstinentia, &c.) in dubio, an res illhæc præcepta sit licita, aut excedat potestatem præcipientis, non detur obligatio parendi; sicut neque præceptum obliget, quando ex obedientia timeatur grave damnum; tum quia præcepta humana universim non obligant cum gravi incommodo; tum etiam quia in tali dubio videtur potius prævalere jus, quod est in subdito, ne notabiliter lædatur, quam jus, quod est in Superiore præcipienti, quod non videtur illicitum. Qua de causa laudati Doctores putant in dubio de justitia gravis tributi impositi, probabiliter non teneri subditum illud solvere; cum non debeat prævalere jus dubium præcipienti, quod est in Superiore, juri certo subditi possidentis bona sua.

V. In articulo quarto, inquirentes, Num etiam Religiosi, qui sunt subditi spontanei, teneantur parere Superioribus suis in dubio, an res præcepta potestatem præcipientis excedat? Diximus pariter probabiliter esse, quod teneantur, (quamvis Suar., & Pal. sentiant, probabile esse, quod non teneantur.)

teneantur) quia licet voluntarie Religiosus statum religiosum susceperit, adhuc eo suscepto Prælatus habet jus præcipiendi ex vi jurisdictionis sibi collatæ a Pontifice; & ideo in dubio negativo prævalere debet possessio, quæ est in Superiore relate ad Religiosos; non secus ac in Prælato, ac Principe relate ad subditos suos. Unde eodem pacto videtur utrobique ratiocinandum; ita scilicet, ut solum quando res est nimis ardua, probabiliter in tali dubio ratione Episcopæ obedire non teneantur. Utrum autem qui extra statum religiosum simplici voto obedientiæ astrictus est alteri obedire, adhuc teneatur obedire in casu consimili dubio? Affirmant probabiliter Suar., & Breslerus, quia vovens alteri obedientiam vult ab eo regi vice Dei, præsertim in rebus dubiis, in quibus directio est necessaria. Ex quo sequitur, Moniales in casu dubio teneri Abbatissæ parere, quamvis huic non competat potestas spiritualis, sed economica, & civilis, qualem habent Patresfamilias in filios, Magistratus in cives, & Abbates in Eremitas, qui simplici voto obedientiæ se illis alicubi obstringunt: Aliter magna perturbatio inter Moniales, & hujusmodi subditos oriretur, si cuilibet integrum esset prætextu proprii dubii obedientiam denegare.

VI. In articulo quinto disputatur, Num subditus obedire teneatur, quando etiam Superior dubitat de honestate rei præceptæ. Et pro utraque parte stant Doctores primi subsellii, & rationes non futes. Dicendum verius, quod si in tali casu Superior non præmissa diligentia ad dubium deponendum, præcipiat, subditus obedire non teneatur; Secus vero: si debitam diligentiam præmisit, & adhuc dubium perseverat: Ad eum modum, quo conjux dubitans de valore Matrimonii, si post præmissam debitam

diligentiam, adhuc dubium perseverat, potest licite debitum petere, & alter reddere tenetur; quia in tali dubio stat in possessione valor matrimonii, quod confert jus ad debitum petendum. Probabile tamen est, quod si res præcepta sit nimis ardua, subditus obedire non teneatur, quando post præmissam diligentiam ad vincendum dubium, tam Superior, quam subditus in eadem dubietate persistunt.

VII. In articulo sexto inquiritur, Num teneatur obedire subditus in dubio positivo, seu quando probabile est, rem præceptam esse illicitam? Putant probabiliter graves Doctores cum Less., Pal., Ledesm., & aliis apud Dian. part. 4. tract. 4. resol. 31., quod non teneatur; præsertim si res præcepta sit ardua, & detur locus Episcopæ. Sed communius illum obligant ad obediendum; tenetur quippe Subditus ponere quicquid præcipitur, si potest sine peccato poni; ut in casu nostro; quod validæ rationes evincunt.

VIII. In articulo septimo similiter quæritur, An teneatur subditus obedire, quando dubium est de legitima Superioris potestate? Et communiter contra nonnullos docent, tunc teneri, quando Superior est in possessione suæ Prælationis; quia nequit spoliari jure præcipiendi, quod possidet, propter dubium superveniens: Sicut conjux nequit spoliari jure petendi debitum, quando bona fide possidet suum matrimonium, etiamsi alteri dubium aut negativum, aut etiam positivum superveniat. Sic etiam miles subditus pugnare tenetur, prout præcipitur a Principe pacifice suum Principatum possidente, etiamsi detur ratio probabilis de belli injustitia. Pariter Reus, & testis, si a Judice interrogentur, qui sit in suæ jurisdictionis possessione, tenentur ad mentem interrogantis respondere; quamvis dubitent de legitima

tima Judicis interrogatione; dummodo ex tali responsione non immineat sibi, vel aliis grave damnum; Nam in tali casu probabiliter poterunt uti æquivocatione; quia, ut supra dictum est, sicut nequit spoliari Judex jure interrogandi, quod possidet, propter dubium superveniens; ita nequit Reus, aut Testis spoliari honore, vita, fama, ac bonis, quæ possident, propter dubium superveniens; unde non tenentur isti se exponere periculo amittendi propria bona, si non constet, quod Judex juris ordine servato, ac legitime interroget.

IX. In articulo octavo diximus, in dubio, num statutum aliquod habeat rationem legis, an meræ directionis, censendum esse, quod sit directio, eo quod non constet de lege obligante. At si dubitatur, num lex habeat rationem præcepti, an consilii, dicendum, quod habeat rationem præcepti, eo quod obligatio natura sua consequatur ad legem. Similiter in dubio, an lex obliget sub gravi, dicendum, obligare sub gravi, si constet de gravitate materiæ; At si dubitetur de intentione Legislatoris, num velit sub gravi obligare, dicendum, quod obliget sub levi. Præterea verbum præceptivum in lege Canonica indicat secundum se obligationem gravem, secus vero in lege Civili, quippe quæ solum sub pœna temporali solet aliquid præcipere.

X. Quia tamen Votum est quædam lex privata, quam sibi met vovens imponit, idcirco sicut plurima a Doctoribus inquiruntur circa obligationem legis dubiæ; ita pariter circa obligationem voti dubii, quæ nos etiam huc profecuti sumus in quæstione sexta ejusdem Opusculi secundi de Conscientia dubia, & scrupulosa; quæ hic innuntur dumtaxat, ut possit Lector solutionem talium dubiorum

in ea quæstione perquirere, ubi opus erit. Ambigitur itaque primo, num in dubio voti, juramenti, aut promissionis detur obligatio ea adimplendi, sive dubium sit negativum, sive positivum? Et quid, si detur pro voti nuncupatione solida probabilitas citra ullam probabilitatem in oppositum? Secundo, num voto tenearis, si dubites de perfecta deliberatione in eo emittendo, vel ratione ætatis, vel ratione somni, aut vehementis passionis? Tertio, si dubitetur a vovente, an votum sit de meliori bono; aut si dubitetur, num materia licita evaserit illicita? Quarto, Utrum teneatur vovens ponere unam partem rei promissæ, si non potest alteram, in dubio num utramque voverit copulative, & per modum unius, an divisivæ, & per modum plurium? Verbi gratia, si quis voverit Religionem ingredi, & castitatem servare, dubitet tamen, an copulative utrumque voverit, num teneatur ad castitatem, si non possit ingredi Religionem? Pariter, si quis voverit aliquid propter duplicem finem, alterum aptum, alterum ineptum; Verbi gratia, vovit quis stipem erogare, & ad sublevandam miseriam pauperis, & propter inanem gloriam, aut ad agendas Deo gratias, quod inimicum occiderit, dubitat tamen, num utrumque finem intenderit copulative, an divisivæ, teneturne votum servare? Quinto, In dubio an votum fuerit ante pubertatem emissum, num possit a Patre irritari? Et in dubio, an fuerit emissum ante septennium, num obliget? Hæc, & his affinia loco laudato perpenlis utrinque rationum momentis disceptavimus, unde non opus est hic diutius in iis immorari; præsertim quia non potest istorum omnium dubiorum resolutio paucis verbis concludi.

QUÆ-